

Nederland, Wereldburgerschap en Ontwikkelingssamenwerking 2025

Factsheet

Sara Kinsbergen, Katrin Müller & Nina Sneijers
Radboud Universiteit
Juli 2025

Belangrijkste bevindingen	3
Introductie	4
Methodologische verantwoording	4
Mondiaal Burgerschap	6
1. Gedrag	6
2. Kennis	7
3. Principes van mondiaal burgerschap	8
Principe van gelijkwaardigheid	8
Principe van wederzijdse afhankelijkheid	9
Principe van gedeelde verantwoordelijkheid	9
Ontwikkelingssamenwerking	11
1. Steun voor bezuinigingen	11
2. Politieke partijen en ontwikkelingssamenwerking	12
3. Hulp & motieven - Europa versus Afrika	12

Belangrijkste bevindingen

Mondiaal bewustzijn groeit — maar handelen blijft aarzelend

- **Mondiaal burgerschap principes als gelijkwaardigheid en wederzijdse afhankelijkheid worden in 2025 sterker onderschreven dan in 2012.** Dit wijst op een groeiend bewustzijn van mondiale verbondenheid. Het principe van gedeelde verantwoordelijkheid — de brug tussen overtuiging en gedrag — blijft echter achter. Hoewel het mondiaal bewustzijn is toegenomen, leidt dat niet vanzelf tot meer gedeelde verantwoordelijkheid of de bereidheid daar persoonlijk naar te handelen. Die kloof tekent zich scherper af dan voorheen: eerdere barometers toonden deze trend al, maar het verschil tussen principes en praktijk is inmiddels verder gegroeid.
- **De steun voor deze mondiale principes verschilt tussen groepen** - vooral vrouwen en theoretisch opgeleiden onderschrijven deze sterker.
- **Actieve inzet voor anderen is toegenomen, maar richt zich vooral op het lokale**
In de periode 2012–2025 is de maatschappelijke betrokkenheid van mensen in Nederland is toegenomen, vooral via donaties en vrijwilligerswerk. Toch richt dit gedrag zich vooral op doelen dicht bij huis; betrokkenheid bij internationale thema's blijft beperkter.
- **Kennis over ontwikkelingssamenwerking is redelijk**
Ongeveer 60% schat het ontwikkelingsbudget van Nederland correct in; 33% kent het juiste aantal duurzame ontwikkelingsdoelen.

Kortom: Mondiaal burgerschap leeft meer dan tien jaar geleden, maar groeit vooral in mondiaal bewustzijn, en minder in (bereidheid tot) mondiaal handelen — en wordt vooral gedragen door specifieke groepen.

Steun voor ontwikkelingssamenwerking aanwezig, maar niet vanzelfsprekend

- **Meer dan 40% van de mensen in Nederland is tegen de aangekondigde bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking** van 2,4 miljard euro, een vergelijkbaar aandeel steunt deze wel. Politieke voorkeur beïnvloedt de steun. Kiezers van GroenLinks/PvdA, Volt en D66 en zijn vaker tegen de bezuiniging; kiezers van VVD, PVV, FvD en BBB vaker voor.
- **Opvallend draagvlak om bezuinigingen te compenseren:** Bijna één op de vier Nederlanders is bereid om €11 per maand bijdragen, voldoende om de recente bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking op te vangen — onder theoretisch opgeleiden is dit zelfs 37%.
- **Hulpbereidheid verschilt per regio en oorzaak van problemen**
De bereidheid om hulp te bieden aan andere landen bij crisissituaties is aanzienlijk groter voor Europese dan voor Afrikaanse landen — vooral bij oorlog of grootschalige migratie vallen de verschillen op. Vrouwen en theoretisch opgeleiden zijn consequenter hulpbereid.
- **Motieven voor hulp zijn deels moreel, deels strategisch — en verschillen per groep.**
Vrede en stabiliteit worden het vaakst genoemd als motief om hulp te bieden aan andere landen, gevolgd door morele overtuiging: het idee dat Nederland een plicht en verantwoordelijkheid heeft om bij te dragen. Hulp aan Afrikaanse landen wordt door mensen vaker beschouwd als middel om migratiestromen te beheersen. Economische motieven worden veel minder genoemd, ondanks hun prominentie in beleidsdiscussies. Theoretisch opgeleiden verwijzen vaker naar morele overtuiging; praktisch opgeleiden noemen eerder migratiebeperking.

Kortom: Het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking is geen vanzelfsprekendheid. Toch is er een deel van de bevolking dat Nederland moreel en financieel verantwoordelijk acht en bereid is om daar persoonlijk naar te handelen.

Introductie

Voor het eerst in bijna tien jaar is er weer een landelijk onderzoek uitgevoerd naar mondiaal burgerschap en draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking in Nederland. Daarmee vult dit rapport niet alleen een belangrijke kennislacune, maar wil het ook bijdragen aan het publieke en politieke gesprek over mondiale solidariteit. Tot 2016 kende Nederland een lange traditie van het in kaart brengen van het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking. Uitgevoerd door de toenmalige Nationale Commissie voor Internationale Samenwerking en Duurzame Ontwikkeling (NCDO) werd jaarlijks een zogenaamd Barometeronderzoek uitgevoerd¹. Vanaf 2012 werd dit onderzoek verbreed naar het bredere concept van mondiaal burgerschap.

Deze factsheet presenteert de kernbevindingen van het onderzoek *'Nederland, mondiaal burgerschap en ontwikkelingssamenwerking 2025'*.² We onderzochten hoe mensen in Nederland naar de wereld kijken, hoe zij zich ermee verbonden voelen, en in hoeverre hun gedrag kenmerken van mondiaal burgerschap vertoont. Daarnaast brengen we het draagvlak voor ontwikkelingssamenwerking in Nederland in kaart. Met dit onderzoek wordt de Barometer in eigentijdse vorm hervat. We bouwen voort op de NCDO vragenlijst uit 2012³, geactualiseerd naar de maatschappelijke context van 2025.

Dit onderzoek is mogelijk gemaakt dankzij financiering van Stichting Wilde Ganzen. We danken Christine Carabain, voormalig hoofd onderzoek bij Kaleidos Research, voor het beschikbaar stellen van relevante bestanden. Ook ontvingen we waardevol archiefmateriaal van de NCDO via Stichting NICC, waarvoor onze dank. Onze waardering gaat ook uit naar Maikel Meijeren, Lau Schulpen, Luuk van Kempen en Maurice Gesthuizen voor hun waardevolle bijdragen in verschillende fasen van dit onderzoek. Tot slot bedanken we het team van Ipsos I&O Research voor de professionele uitvoering van het veldwerk en hun betrokkenheid bij de dataverzameling.

Methodologische verantwoording

De online vragenlijst is door Ipsos I&O Research afgenomen onder het I&O Onderzoekspanel via computer-assisted web interviewing. Respondenten konden de vragenlijst invullen op een pc, tablet of smartphone. Het invullen duurde ongeveer 20 minuten. De vragenlijst werd uitgezet onder 4.500 personen. De dataverzameling startte op 28 maart 2025 en werd gesloten op 31 maart 2025, toen het streefdoel van 2.000 respondenten was behaald. Uiteindelijk vulden 2.564 mensen de vragenlijst in — een respons van 57%. Alle resultaten zijn gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en migratieachtergrond. Afhankelijk van de vraag varieerde de netto steekproefomvang tussen de 2.251 en 2.532 respondenten⁴.

Voor de onderzoeksmethode en invulling van het begrip 'mondiaal burgerschap' sluiten we aan bij het eerdere werk van de NCDO. Mondiaal burgerschap wordt daarbij gedefinieerd als:

'De mondiale dimensie van burgerschap uit zich in gedrag dat recht doet aan de principes van wederzijdse afhankelijkheid, de gelijkwaardigheid van mensen en de gedeelde verantwoordelijkheid voor het oplossen van mondiale vraagstukken'.⁵

¹ De NCDO was het Nederlandse kennis- en adviescentrum voor burgerschap en internationale samenwerking.

² Het volledige rapport verschijnt in september 2025.

³ Dit was de vragenlijst waar we beschikking over hadden aan de start van het onderzoeksproject.

⁴ Zie Appendix 1 voor een beschrijving van de onderzoeksgroep.

⁵ Carabain, C., Keulemans, S., van Gent, M., & Spitz, G. (2012). *Mondiaal burgerschap: Van draagvlak naar actieve participatie*. NCDO, Amsterdam. <http://hdl.handle.net/1765/50554>

Net als de NCDO benaderen we mondiaal burgerschap via drie dimensies:

- **Wederzijdse afhankelijkheid:** het bewustzijn dat gebeurtenissen in het ene deel van de wereld ook gevolgen kunnen hebben voor andere delen,
- **Gelijkwaardigheid:** de overtuiging dat iedereen dezelfde rechten heeft en gelijke kansen verdient,
- **Gedeelde verantwoordelijkheid:** de overtuiging dat we gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor mondiale problemen.

Alleen gevalideerde stellingen uit de oorspronkelijke vragenlijst zijn overgenomen; niet-valide stellingen zijn weggelaten.

Ook gedrag en kennis zijn opgenomen in de vragenlijst. In beide gevallen is het aantal items bewust beperkt. We hebben het aantal kennisvragen nadrukkelijk klein gehouden, omdat kennis niet altijd bepalend is voor houding of gedrag. Onderzoek naar het zogenoemde *deficit model* laat zien dat meer informatie niet automatisch leidt tot meer steun of betrokkenheid; overtuigingen en context spelen vaak een grotere rol. Kennisvragen zijn, zij het in beperkte mate, wél opgenomen — niet als voorspeller van houding of gedrag, maar om te peilen in hoeverre mensen bekend zijn met basale feiten.

De vragen over steun voor ontwikkelingssamenwerking zijn geactualiseerd en onder meer gekoppeld aan de bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking die ten tijde van het onderzoek werden doorgevoerd.

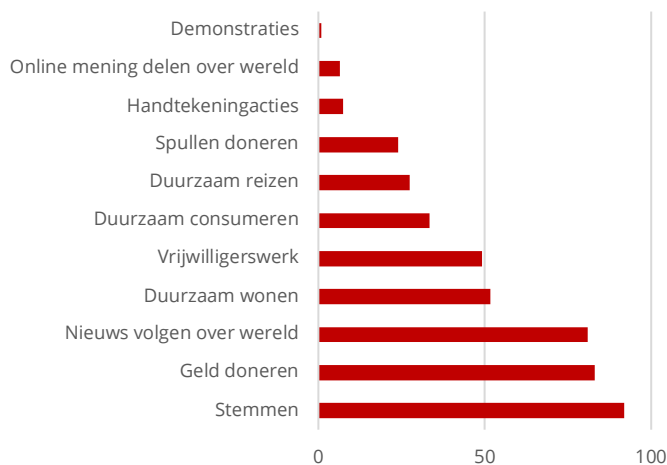
Waar mogelijk maken we vergelijkingen over de periode 2012–2025. Afhankelijk van de vraag worden de jaren 2012, 2016 en 2025 uitgelicht, of worden ook tussenliggende jaren meegenomen⁶.

⁶ Voor de vergelijkingen baseren we ons op de gegevens zoals gepresenteerd in: Kaleidos Research (2016). *Nederlanders & de Wereld 2016*. NCDO, Amsterdam.

Mondiaal Burgerschap

1. Gedrag⁷

Er zijn 11 gedragingen in kaart gebracht die samenhangen met mondiaal burgerschap, gericht op duurzaamheid van samenleving en/of natuur. Ongeveer de helft van de respondenten onderneemt acties om duurzamer te leven, vooral via wonen (vb. zonnepanelen); minder via consumptie (vb. minder vlees consumeren).

Vergeleken met 2012 (42%) en 2016 (44%) zeggen minder mensen spullen te doneren in 2025 (24%).

Het aantal mensen dat meedoet aan een

handtekeningactie is gestegen, van 5% in zowel 2012 als 2016, naar 7,5% in 2025.

49,2%

doet vrijwilligerswerk

De meeste vrijwilligers zijn actief voor maatschappelijke en sociale doelen in Nederland (18,9%) sport en recreatie (18,3%) gevolgd door cultuur (9,2%). Slechts 1,7% zet zich in voor internationale hulp.

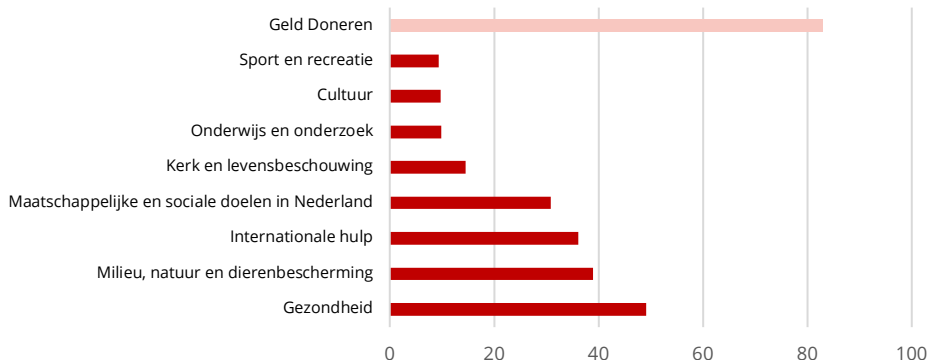
Het aantal mensen in Nederland dat zegt vrijwilligerswerk te doen is gestegen van 41% in 2012 en 2016 naar 49,2% in 2025. Ten opzichte van 2012, is er een stijging van het aantal mensen in Nederland dat vrijwilliger is op het gebied van sport en recreatie (van 12% naar 18,3%) en natuur, milieu en dierenbescherming (van 2% naar 6,4%). Het aantal mensen in Nederland actief op het gebied van internationale hulp is met ongeveer 2% stabiel gebleven ten opzichte van 2012.

⁷ Gebruikte indelingen van goede doelen zijn overgenomen uit *Geven in Nederland*, Vrije Universiteit Amsterdam. Voor meer gedetailleerde inzichten in het geven van tijd en geld van mensen in Nederland, verwijzen we naar *Geven in Nederland 2024*. Bekkers, R., Koolen-Maas, S. & Schuyt, T. (red.) (2024), *Geven in Nederland 2024 – maatschappelijke betrokkenheid* in kaart gebracht, Utrecht, Uitgeverij De Graaff.

83%

doneert geld

Mensen doneren met name aan organisaties actief op het gebied van Gezondheid (49,1%), Milieu, Natuur en Dierenbescherming (38,9%) en Internationale Hulp (36,1%)

Vrouwen en theoretisch opgeleiden vertonen vaker duurzaam gedrag⁸.

2. Kennis

Middels twee (meerkeuze) kennisvragen peilden we in hoeverre mensen bekend zijn met basale feiten gerelateerd aan wereldburgerschap. Bijna 60% van de mensen in Nederland schatte het budget dat Nederland in 2024 uitgaf aan ontwikkelingssamenwerking correct in (ongeveer 7 miljard euro). Een kleine 8% onderschatte het bedrag, terwijl bijna 33% het juist overschatte. 33% van de mensen in Nederland schat het aantal duurzame ontwikkelingsdoelen juist in (17 doelen).

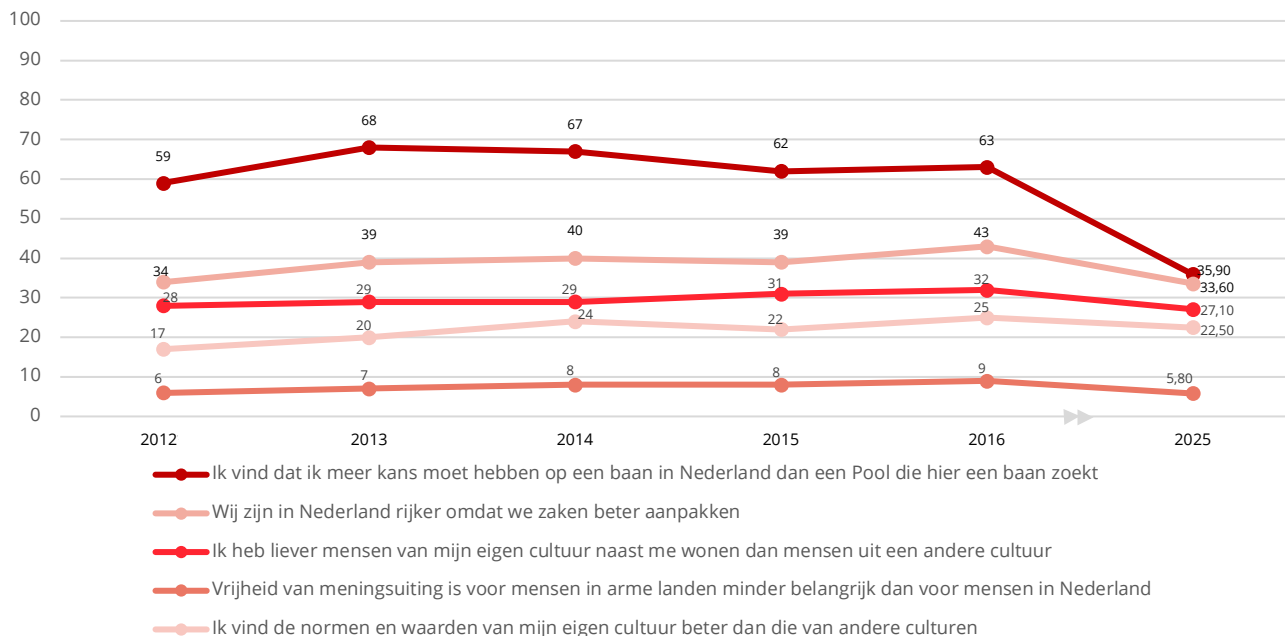
⁸ We onderscheiden 3 opleidingstypen:

- **Praktisch opgeleid:** personen met basisonderwijs, inburgeringscursussen, LBO, VBO, VMBO (kader/beroepsgericht), MBO 1, MAVO of vergelijkbaar.
- **Gemengd opgeleid:** personen met MBO 2, 3 of 4, oude MBO-structuur, of een afgeronde propedeuse aan HBO of WO.
- **Theoretisch opgeleid:** personen met een volledige HBO- of WO-opleiding (bachelor, master of postdoctoraal).

We zijn ons ervan bewust dat deze terminologie nog in ontwikkeling is en niet zonder beperkingen, maar ze vormt wel een stap in de richting van meer gelijkwaardige en beschrijvende categorieën.

3. Principes van mondiaal burgerschap⁹

Principe van gelijkwaardigheid

Tussen 2012 en 2016 nam de steun voor het principe van gelijkwaardigheid af. Dit blijkt uit een toename in instemming met ongelijkwaardige uitspraken, zoals de voorkeur voor mensen uit de eigen cultuur of voorrang op de arbeidsmarkt.

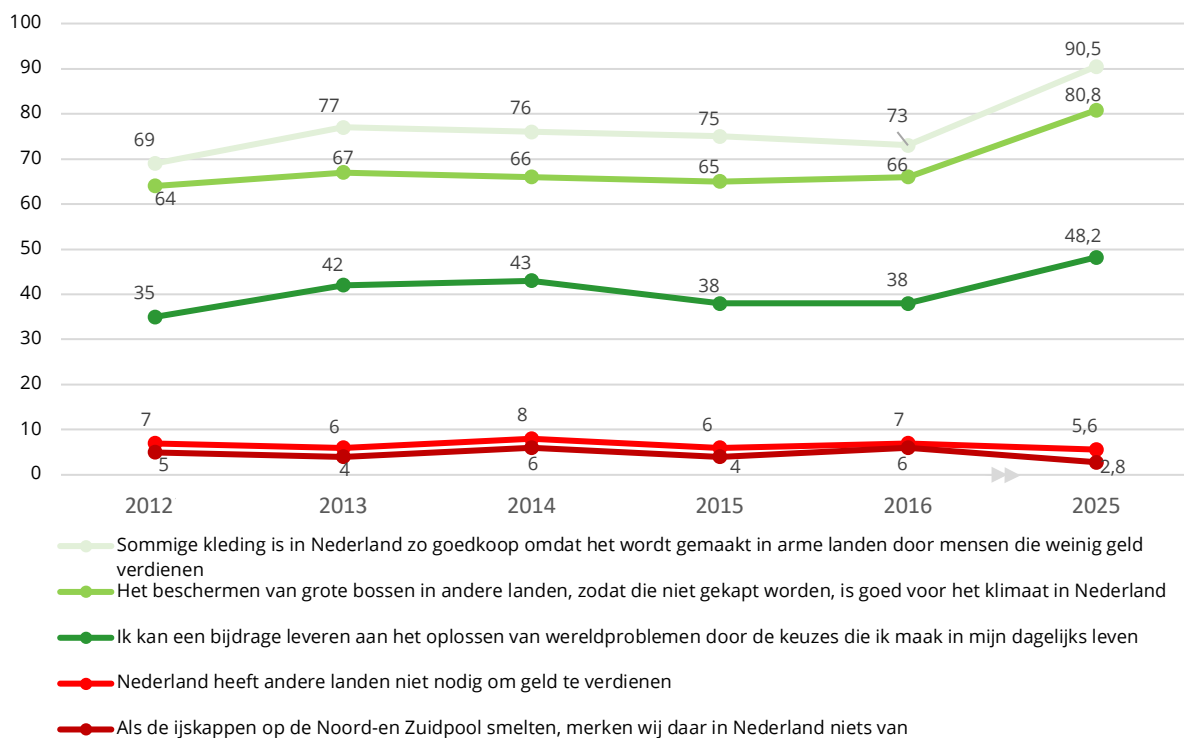
In 2025 keert deze trend: de scores op deze negatieve stellingen dalen fors, wat wijst op een hernieuwde en sterkere steun voor het principe van gelijkwaardigheid.

⁹ Getallen in de grafieken verwijzen naar het percentage respondenten dat het (helemaal) eens is met de stelling

Rood gekleurde lijnen: negatieve stelling - hoe hoger de score, hoe minder in lijn met het principe.

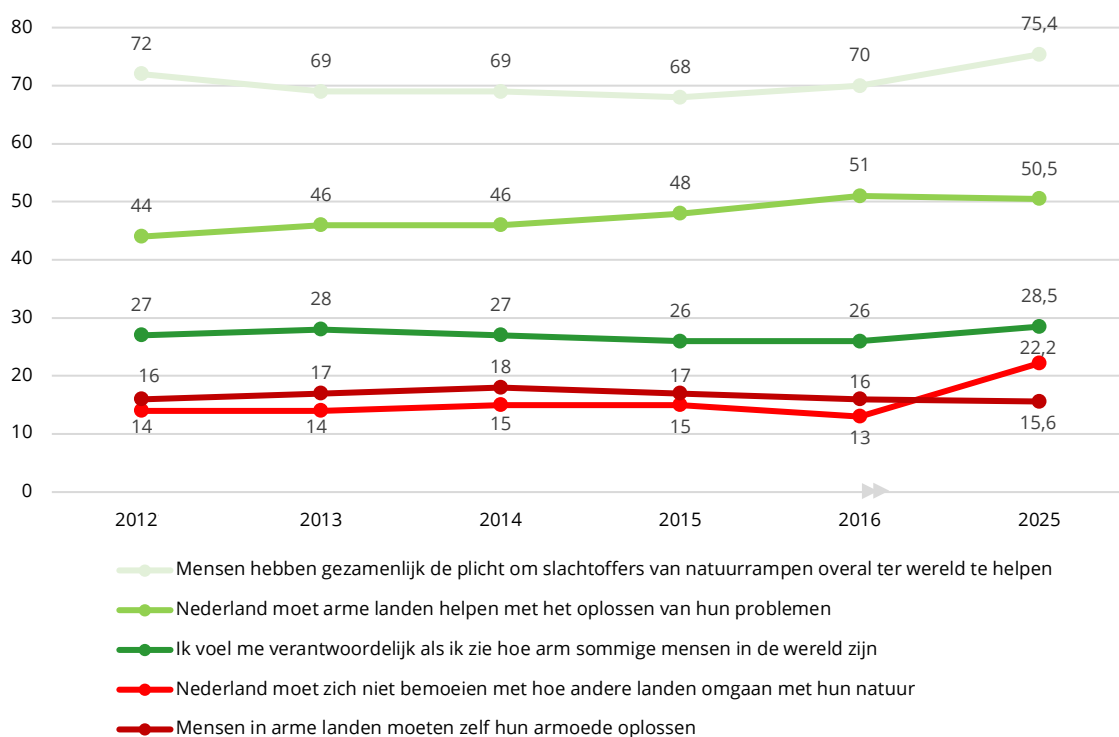
Groen gekleurde lijnen: positieve stelling - hoe hoger de score, hoe meer in lijn met het principe.

Principe van wederzijdse afhankelijkheid

Tussen 2012 en 2025 is het bewustzijn van wederzijdse afhankelijkheid tussen Nederland en andere landen duidelijk toegenomen. In 2025 scoorden stellingen die dit principe onderschrijven aanzienlijk hoger dan in 2012 en 2016, terwijl stellingen die het principe ontkennen juist lager uitkwamen. Vooral de stijging tussen 2016 en 2025 springt in het oog, daarmee rekening houdend dat dit een langere periode betreft

Principe van gedeelde verantwoordelijkheid

Voor gedeelde verantwoordelijkheid is geen vergelijkbare toename in ondersteuning zichtbaar als voor de andere twee principes. Tussen 2012 en 2016 bleef de steun voor het principe van gedeelde verantwoordelijkheid redelijk stabiel, met lichte stijgingen op enkele stellingen.

Tussen 2016 en 2025 zijn de veranderingen beperkt en gemengd van aard. De overtuiging dat mensen wereldwijd de plicht hebben om slachtoffers van natuurrampen te helpen is licht toegenomen, terwijl steun voor hulp aan arme landen en persoonlijke betrokkenheid bij armoede nagenoeg gelijk blijft.

Een sterker begrip van onderlinge verbondenheid en een toegenomen overtuiging van gelijkwaardigheid tussen mensen tonen geen vanzelfsprekend verband met een groter gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid. Met andere woorden: een groeiend mondiaal bewustzijn vertaalt zich niet automatisch in de bereidheid om daar ook persoonlijk naar te handelen. Die kloof tekent zich scherper af dan voorheen: eerdere barometers lieten deze trend al zien, maar het verschil tussen de principes is nu nog duidelijker geworden.

Vrouwen en theoretisch opgeleiden ondersteunen de principes van gelijkwaardigheid, wederzijdse afhankelijkheid en gedeelde verantwoordelijkheid in sterkere mate.

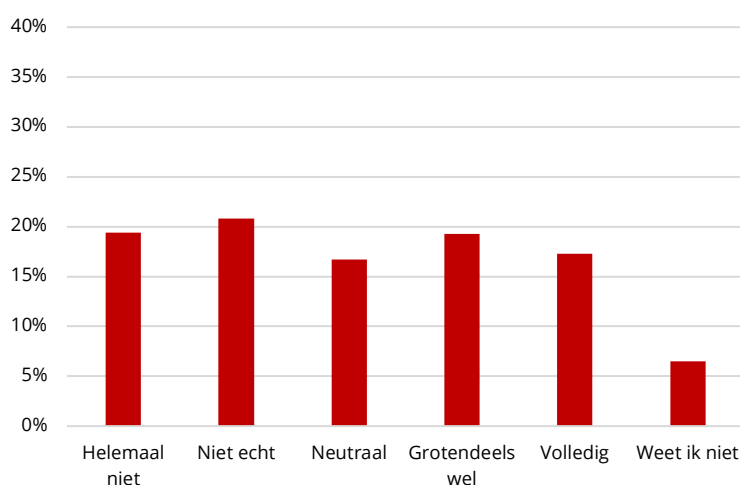

Ontwikkelingssamenwerking

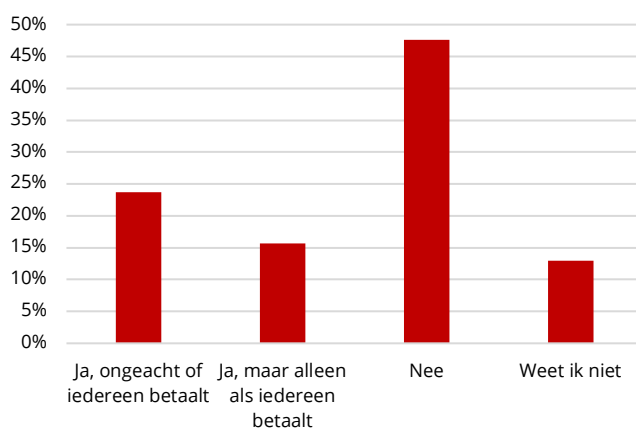
1. Steun voor bezuinigingen

Op het moment van dataverzameling kondigde toenmalig Minister Klever bezuinigingen van 2,4 miljard euro aan op het gebied van ontwikkelingssamenwerking met ingang van 2027. Mensen in Nederland zijn (na geïnformeerd te zijn over de hoogte van de bezuinigingen) verdeeld over deze bezuinigingen. Iets meer dan 40% is hier tegen, een vergelijkbaar aandeel is voor, terwijl 6% het niet weet. Steun voor de bezuinigingen komt relatief vaker voor onder kiezers van PVV (76%), FvD (74%) en BBB (68%), gevolgd door de VVD (66%). Het gaat daarbij om mensen die het grotendeels tot helemaal eens zijn met de bezuinigingen. Tegenstand overheerst bij kiezers van GroenLinks/PvdA (75%), Volt (71%) en D66 (61%), die deze juist helemaal niet of niet echt steunen.

40,2%
Is het (helemaal) niet eens met de
bezuinigingen op
ontwikkelingssamenwerking

Zouden mensen in Nederland bereid zijn om zelf €11 per maand te betalen om de bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking te compenseren?¹⁰

23,7%
Is bereid om de bezuinigingen te
compenseren
(ongeacht of iedereen dat doet)

¹⁰ De aangekondigde bezuiniging op ontwikkelingssamenwerking bedraagt €2,4 miljard per jaar. Gedeeld door 12 maanden komt dit neer op €200 miljoen per maand. Uitgaande van een bevolkingsomvang van ongeveer 17,5 miljoen mensen (CBS, 2025) betekent dit gemiddeld €11,43 per persoon per maand. Voor de leesbaarheid is dit bedrag afgerond naar €11.

Bijna de helft van de ondervraagden geeft aan dit niet te willen doen, ongeacht of andere mensen in Nederland dat wel zouden doen. Daartegenover staat dat bijna een kwart van de mensen in Nederland aangeeft wél te willen bijdragen, onafhankelijk van de bijdrage van anderen. Ongeveer 15 procent is bereid om mee te betalen, maar alleen als alle mensen in Nederland dat ook doen.

Zo'n 13 procent weet nog niet of zij wel of niet willen bijdragen. De bereidheid om bezuinigingen op ontwikkelingssamenwerking persoonlijk te compenseren verschilt sterk per politieke voorkeur. Die is het grootst onder kiezers van Volt (58%), GroenLinks/PvdA (45%) en de ChristenUnie (42%), die aangeven bereid te zijn om €11 per maand bij te dragen, ongeacht of anderen dat ook doen. Ook onder kiezers van Partij voor de Dieren (39%) en D66 (36%) is deze onvoorwaardelijke bereidheid relatief hoog. Bij partijen als de VVD (66%), PVV (91%) en BBB (89%) geeft een ruime meerderheid van de kiezers aan niet bereid te zijn om bij te dragen aan het compenseren van de bezuinigingen.

Vrouwen en theoretisch opgeleiden zijn eerder geneigd ondersteunend te zijn aan ontwikkelingssamenwerking.

2. Politieke partijen en ontwikkelingssamenwerking

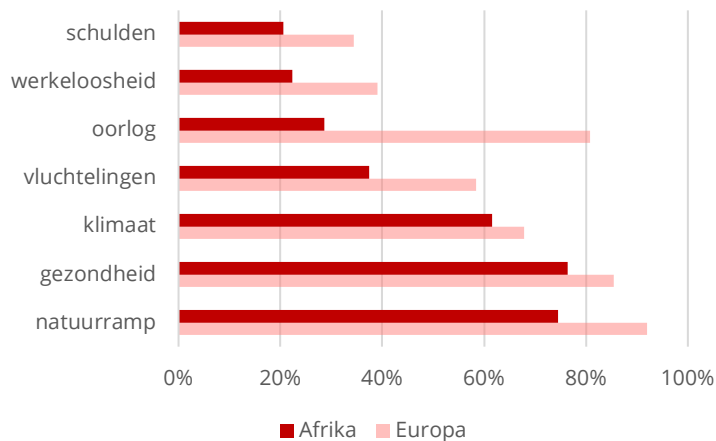
Voor 36,1 procent van de mensen in Nederland speelt het standpunt van een partij over ontwikkelingssamenwerking een belangrijke rol bij het bepalen van hun stem. Bijna 10 procent vindt dit zelfs een 'zeer belangrijke' reden. Daartegenover staat dat 15,2 procent het (zeer) onbelangrijk vindt, terwijl 33 procent een neutrale positie inneemt.

3. Hulp & motieven - Europa versus Afrika¹¹

Hoe bereid zijn mensen in Nederland om andere landen te helpen — en verschilt die bereidheid naar regio (Europa versus Afrika) en type crisis? Respondenten is eerst gevraagd zich voor te stellen dat een land in Europa of Afrika wordt getroffen door een grote ramp of crisis. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen verschillende typen crisis: een natuurramp, schulden crisis, vluchtelingencrisis, werkloosheids crisis, ernstige klimaatgevolgen, gezondheids crisis of een militaire aanval of oorlog. Mensen werden gevraagd in hoeverre men het ermee eens is dat Nederland hulp moet bieden. De grafiek geeft percentages weer van het aantal respondenten dat het (helemaal) eens is om in het geval van een bepaalde crisis hulp te bieden.

De bereidheid om hulp te bieden is substantieel hoger voor Europese landen dan voor Afrikaanse landen.

¹¹ Onderzoeksvraag gebaseerd op vraag van Marcel Coenders, onderdeel van LISS survey 'International solidarity' (2022).

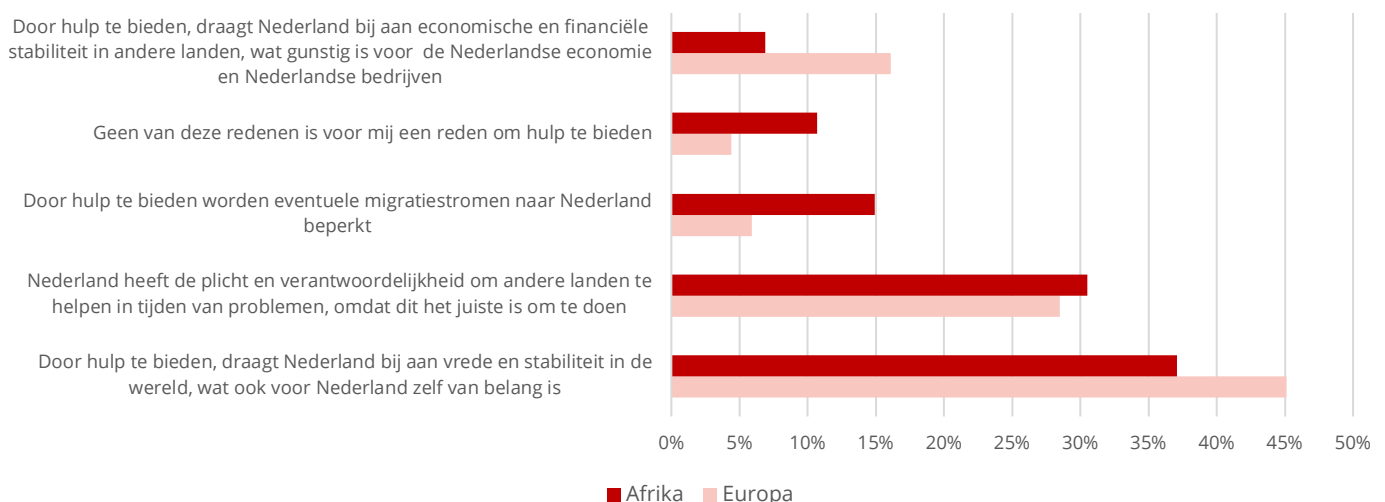

Voor Europese landen vinden respondenten dat hulp met name gewenst is bij natuurrampen en gezondheids crises

Voor Afrikaanse landen is de hulpbereidheid lager. Met name oorlog wordt minder vaak als reden voor hulp gezien

Motieven voor hulp

Vervolgens werd gevraagd wat de belangrijkste motieven zijn om wel hulp te bieden, ongeacht de crisis. Per motief is het percentage respondenten weergegeven dat dit als belangrijkste reden noemt.

- Vrede en stabiliteit zijn het vaakst genoemde motief om hulp te bieden, gevolgd door morele overwegingen. Migratiebeheersing speelt vooral bij hulp aan Afrika een rol. Economische belangen, zoals handel of toegang tot grondstoffen, worden veel minder vaak als hoofdreden genoemd. Opvallend zijn ook de verschillen tussen bevolkingsgroepen: vrouwen noemen vaker morele verantwoordelijkheid, mannen iets vaker economische argumenten. Theoretisch opgeleiden noemen minder vaak migratiebeperking dan praktisch opgeleiden en zijn sterker overtuigd van morele motieven.
- Morele overwegingen spelen bij hulp aan Europa een rol onder kiezers van SGP en PvdD; vrede en stabiliteit worden vaker genoemd door D66-kiezers. Kiezers van JA21 en 50PLUS verwijzen eerder naar economische belangen, terwijl migratiebeheersing vooral meespeelt bij PVV en 50PLUS. FvD- en DENK-kiezers geven relatief vaak aan dat Nederland geen hulp zou moeten bieden.
- Bij hulp aan Afrika zijn morele motieven belangrijk bij ChristenUnie- en PvdD-kiezers. D66 en GroenLinks-PvdA kiezers noemen vrede en stabiliteit. Migratie speelt een grotere rol bij kiezers van PVV en JA21, en economische motieven worden vaker genoemd door DENK. FvD- en 50PLUS-kiezers zijn hier het minst hulpbereid.

Appendix 1 – Samenstelling van de onderzoeksgroep

Geslacht	
man	50,16
vrouw	49,10
Anders dan bovenstaande	0,20
Wil ik niet zeggen	0,12
Leeftijd	
18-39	31,40
40-64	44,81
65+	23,79
Nielsen regio	
West	44,77
Noord	10,26
Zuid	21,53
West	23,44
Opleiding	
Praktisch	23,32
Gemengd	40,44
Theoretisch	36,23
Etniciteit	
Nederlands	73,17
Europees	17,71
Niet-Europees	9,13